

**Кременчуцька
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 22**

**«Основи економіки»
«Сучасне світове господарство»**

11 клас

**Вчитель економіки:
Красота Л.М.**

**Тема: Сучасне світове господарство: визначальні риси.
Групи країн що формують світове господарство.
Міжнародні економічні відносини.**

Мета:

Навчальна: сформувати систему знань про світове господарство, міжнародні економічні відносини і, закономірності розвитку світового господарства і його структуру; з'ясувати місце України у світовому господарстві;

Розвиваюча: розвивати уміння аналізувати динаміку розвитку світового господарства, глобальне світосприйняття учнів;

Виховна: виховувати любов до Батьківщини, повагу до думки однокласників.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Обладнання: політична карта світу, таблиця «Етапи розвитку світового господарства», фотоапарат, телефон, дезодорант, схема «Чинники формування господарства».

Основні поняття: світове господарство, економічні ядра, транснаціоналізація.

Методи і прийоми: словесні (розповідь і пояснення вчителя), наочні (робота зі схемою «Чинники формування господарства», картою, атласом, «о порний конспект»), прийом «Економічний диктант», «Проблемне питання», «Пригадай», «Аналіз схеми», «Роблю висновки».

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

- привітання з учнями,
- перевірка присутніх на уроці.

II Актуалізація опорних знань і умінь учнів

Прийом «економічний диктант»

Запишемо декілька економічних термінів, які розкриються нам під час вивчення нової теми.

Світове господарство, економічні ядра, транснаціоналізація, глобалізація, Європейський Союз (Е С), Світова організація торгівлі СОТ, Північноамериканська зона вільної торгівлі), Ліга арабських держав (ЛАД), Африканський Союз, Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності учнів

З давніх часів навіть величезні імперії не могли повністю забезпечити себе всіма необхідними товарами та послугами, внаслідок чого виникала потреба завозити з інших країн товари, яких не вистачало, та можливість продавати в інші країни надлишок своїх товарів. Торгівля між країнами обумовила встановлення стійких різнобічних взаємозв'язків між ними та утворення світового господарства.

Світове господарство стосується кожного з нас безпосередньо.

Скажіть, яким чином?

Наприклад, ми користуємося дезодорантом, але хто його виробляє. Ось, подивіться, хто виробник цього дезодоранту? А телефону? Фотоапарату?

Яким чином перелічені товари потрапили в Україну, коли виробництво зосереджено на досить значній відстані від нас?

Так, дійсно, ми користуємося речами, виготовленими (вчитель показує країни на політичній карті світу) в Туреччині, Польщі, Китаї, країнах Європи, п'ємо каву з Бразилії, чай з Індії. В Україні чимало вітчизняних товарів містять складові, вироблені за її межами. Світове господарство пройшло тривалий шлях свого розвитку, продовжує змінюватися й

у наші часи. Які особливості має сучасне світове господарство та які чинники на нього впливають, ви дізнаєтеся сьогодні на уроці.

IV. Оголошення теми і мети уроку.

Тема: Сучасне світове господарство: визначальні риси. Групи країн що формують світове господарство. Міжнародні економічні відносини.

V. Вивчення нового матеріалу

1. Світове господарство

Приєм «Проблемне питання»

Що, на вашу думку, означає поняття «світове господарство»?

Пояснення вчителя: Світове господарство — історично складена сукупність національних господарств усіх країн світу, пов'язаних між собою всесвітніми економічними зв'язками, в основі яких лежить міжнародний поділ праці.

Приєм «Пригадай»

А що означає поняття «національне господарство»? «економічні зв'язки»?

(Національне господарство - це поєднання підприємств і установ у межах території країни, що задовольняють матеріальні й духовні потреби населення;

Економічні зв'язки – здійснюються у формі міжнародної торгівлі, міжнародної спеціалізації та кооперування, вкладення капіталів, обміну робочою силою, науково-технічною інформацією, послугами.)

Розповідь вчителя: На формування господарства країни можуть впливати певні чинники. Які? Чому? Проаналізуємо за схемою. (учні висувають припущення).

Приєм «Аналіз схеми»

Схема «Чинники формування господарства»:

- природно-ресурсний потенціал;
- трудові ресурси;
- економіко-географічне положення;
- історія формування господарства.

Розповідь вчителя: Вважають, що світове господарство остаточно склалося в кінці XIX — на початку XX ст. і пройшло у своєму розвитку три етапи:

Аналіз таблиці «Основні етапи становлення світового господарства».

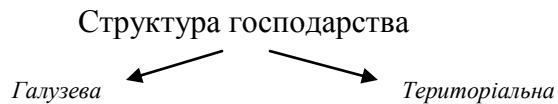
п.н.	Етап	Період	Стадія (переважна сфера розвитку)
1	Зародження	до середини. XXст.	Аграрна (сільське господарство)
2	Становлення	II половина XIXст. - середина XX ст.	Індустріальна (обробна промисловість)
3	Розквіт	з кінця XX ст.	Постіндустріальна (сфера послуг)

Учні замальовують таблицю «Основні етапи розвитку світового господарства».

Перед вами опорний конспект прочитайте і дайте відповідь на запитання

Приєм «Опорний конспект»

Світове господарство — складна система, в якій розрізняють такі структури: Які? Запишіть самостійно спираючись на опорний конспект, що перед вами. Назвіть, що ви записали?

Світове господарство — складна система, в якій розрізняють галузеву й територіальну структуру.

Галузева структура — це сукупність споріднених груп галузей, які виробляють однорідну продукцію, надають різноманітні послуги і здійснюють суспільно корисну діяльність різних видів.

Територіальна структура — це розміщення і розподіл галузей господарства по країнах, регіонах, континентах.

Основними визначальними рисами світового господарства є:

- утворення світового ринку — системи обміну товарами та послугами між національними господарствами;
- розвиток великої індустрії (заміна ручної праці на машинну призвела до підвищення продуктивності праці і збільшенню обсягів виготовлюваної продукції);
- розвиток транспорту та сучасних засобів комунікації.

Приєм «Пригадай»

- Що означає поняття «галузева структура господарства»?
- Що означає поняття «територіальна структура господарства»?

Розповідь вчителя: У сучасному світовому господарстві виділяють три головних економічних ядра. головні економічні ядра світового господарства. (демонстрація на карті)

(Європейське (на чолі з Німеччиною), Американське (з провідною роллю США), Азіатсько-Тихоокеанське (з керівною роллю Японії)).

Робота з контурною картою (покажіть розташування економічних ядер світового господарства)

До яких з них відноситься Україна?

2. Міжнародні економічні відносини.

Приєм «Проблемне питання»

На вашу думку, господарство різних країн світу має однакову спеціалізацію? Обґрунтуйте.

Розповідь вчителя: Так, дійсно, господарство в різних країнах різне. Одна країна спеціалізується на випуску однієї продукції, інша – на іншій. Тому існує міжнародний поділ праці, глобальна діяльність транснаціональних компаній (ТНК) і транснаціональних банків (ТНБ);

Спеціалізація окремих країн у виробництві певних видів продукції і послуг передбачає їх виробництво у розмірах, які набагато перевищують власні потреби країни-виробника. Так формуються галузі міжнародної спеціалізації, які орієнтовані на експорт продукції і в першу чергу визначають «обличчя» країни у міжнародному розподілі праці.

Які ви знаєте країни, які поставляють на світовий ринок свою продукцію, сировину? (Саудівська Аравія є постачальником на світовий ринок нафти, Канада — зернових, Замбія — міді, Японія — робототехніки, радіоелектроніки, автомобілів, капіталу).

Приєм «Проблемне питання» Що поставляє Україна?

Сучасний етап розвитку економіки України в системі світогосподарських зв'язків відбувається за надзвичайно складних умов як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

Незважаючи на появу ознак економічної стабілізації у світі, зокрема послаблення ризиків різкого зниження світового ВВП, припинення падіння міжнародної торгівлі, зовнішній попит з боку країн - торговельних партнерів України залишається досить низьким. Одним з головних завдань зовнішньоекономічної політики України за цих умов є розробка алгоритму ефективної взаємодії національної економіки зі світовим господарством у контексті формування відкритої економіки, структурно орієнтованої, наближеної до імпортозаміщувального типу з переважною спрямованістю на розвиток міського внутрішнього ринку.

Розвиток економіки України як складової світової економіки передбачає насамперед участь у міжнародних економічних відносинах на світовому ринку товарів і послуг, у міжнародній міграції капіталу, технологій та інновацій, робочої сили, а також співпрацю з міждержавними регіональними економічними об'єднаннями та міжнародними

економічними організаціями з конкретних питань функціонування світового господарства (СОТ, МВФ, Світовим банком, ЄБРР тощо).

Україна на світовому ринку товарів і послуг. Звуження світового попиту, низькі ціни на товарних ринках, загострення конкуренції та підвищення протекціонізму зумовили скорочення обсягів українського експорту в 2013 р. порівняно з 2011 р. на 40,3 %, що становить 40,4 млрд дол. США. Внаслідок різкого падіння світових цін найбільшого скорочення зазнали галузі, зорієнтовані на експорт сировинної продукції, а саме металургія (експорт зменшився на 53,6 %), хімічна промисловість (47,8 %), виробництво мінеральних продуктів (44,6 %). Експорт продукції машинобудівної галузі скоротився на 36,8 %, продукції агропромислового комплексу - на 12,2 %. У регіональному розподілі вітчизняного експорту простежується скорочення його обсягів щодо Європи, Американського континенту та Росії. Відповідно частка Європи в загальному обсязі експорту знизилась з 29,1 до 25,4 %, Америки - з 6,1 до 2,8 %, Російської Федерації - з 23,2 до 21,0 %. Найменшою мірою знизилась обсяги експорту до країн Азії (на 23,6 %), що призвело до зростання частки цього регіону у 2009 р. до 30 % (проти 23,5 % у 2008 р.). Сировинна спрямованість вітчизняної промисловості пояснює надзвичайно високу залежність як українського експорту від міжнародних товарних ринків, так і економіки України в цілому.

○ На виробництві якої продукції спеціалізується Україна?(пшениця)

Розв'язування задач(робота двох учнів біля дошки)

Зовнішня торгівля України у 2011 р. характеризувалась такими даними (млн. дол. США):

Показник	Країни СНД	Інші країни	Разом
Експорт товарів	8 841	6 706	15547
Імпорт товарів	12 913	6 930	19843

Розрахуйте Відносну частку країн СНД в українському експорті та імпорті.

Відносна частка країн СНД в українському експорті: $8841/15547 * 100\% = 56,9\%$.

Відносна частка країн СНД в українському імпорті: $12913/19843 * 100\% = 65\%$.

Приєм «Проблемне питання»

Які країни менше залежать від коливань цін на світовому ринку: ті, які постачають 1—2 види продукції, або ті, які постачають більше видів продукції? Відповідь обґрунтуйте. Наведіть приклади.

Розповідь вчителя: Головною рушійною силою розвитку світового господарства на рубежі ХХ-ХХІ ст. є глобалізація.

Глобалізація - об'єктивний процес формування єдиних принципів світового устрою. Глобалізація охоплює всі сфери життя сучасного суспільства — економічну, політичну, соціальну. В економічній сфері глобалізація посилила взаємозалежність країн і призвела до формування *єдиного економічного простору*. Важливими ознаками глобалізації є транснаціоналізація й інтеграція.

Транснаціоналізація — це перенос господарської діяльності поза межі країни. Прикладом транснаціоналізації є утворення транснаціональних корпорацій (ТНК).

Подивіться на екран перед вами логотипи світових корпорацій, чи відомі вони вам?

Робота з картами атласу: Ознайомтеся з матеріалами про найбільші ТНК світу. Поясніть, чому країнами базування ТНК є економічно розвинені держави.

Пояснення вчителя:

Міжнародна економічна інтеграція — процес встановлення глибоких та стійких взаємозв'язків між групами країн та проведення ними злагодженої міждержавної економічної політики. Виділяють такі основні форми міжнародної економічної інтеграції:

основні форми

• **зона преференційної торгівлі** — являє собою зону з пільговим торговельним режимом, коли дві або

кілька країн зменшують взаємні тарифи на імпорт товарів, зберігаючи рівень тарифів у торгівлі з іншими країнами. Найбільш показовим історичним прикладом такої форми інтеграції є преференційна система Британського співтовариства що об'єднує понад 50 держав;

- **зона вільної торгівлі** — у її межах діє особливий пільговий торговельний режим для країн-учасниць за рахунок усунення мит, податків та зборів при їх збереженні в торгівлі з іншими країнами. Типовими прикладами є Європейська асоціація вільної торгівлі (1960 р.), зона вільної торгівлі США — Канада (1988 р.);
- **митний союз** — це угода двох або кількох держав, що передбачає усунення внутрішніх тарифів та встановлення спільного зовнішнього тарифу. Такі угоди діяли у Бенілюксі (з 1948 р.) та Європейському союзу (з 1968 р.);
- **спільний ринок** — у його межах забезпечується вільний рух не тільки товарів, а й послуг, капіталів і громадян (робочої сили). Такі умови економічних взаємовідносин у цілому характерні для Європейського Союзу в 90-х рр. XX ст. Формується Північ-ноамериканський спільний ринок (США, Канада, Мексика);
- **економічний союз** — вільний рух факторів у результаті виробництва доповнюється гармонізацією внутрішньої та зовнішньої економічної політики. У країнах-учасницях функціонує, як правило, єдина грошова одиниця. Прикладом таких союзів є Бенілюкс (з 1960 р.), Європейський Союз, до 1991 р. — колишній СРСР.

Результатом міжнародної економічної інтеграції є формування міжнародних економічних угруповань, таких як, наприклад, Європейський Союз, Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА), Ліга арабських держав (ЛАГ), Африканський Союз, Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та ін.

На основі економічних створюються політичні союзи, в яких поряд з економічною забезпечується і політична інтеграція.

Робота з зошитом: Запишіть до зошита

Основні форми міжнародної економічної інтеграції:

- ✚ зона преференційної торгівлі
- ✚ зона вільної торгівлі
- ✚ митний союз
- ✚ спільний ринок
- ✚ економічний союз.

V. Закріплення нових знань і умінь учнів

Прийом «Роблю висновки» (учні роблять висновки про: що таке світове господарство; які чинники впливають на розвиток господарства країни; етапи становлення світового господарства).

VI. Підсумок уроку

(Учні разом з вчителем виставляють оцінки за роботу на уроці).

VII. Домашнє завдання

Підготувати повідомлення на основі даних преси, телебачення та Інтернету за темами: «Інтеграція України в світову економіку»; «ТНК і Україна»; «Найбільш потужні інтеграційні об'єднання у світі».